

6 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

6.1 Závěry

- Při srovnání závěrů šetření ve školních letech 2015/2016, 2017/2018 a 2019/2020 je možné pozorovat vysokou úroveň stability zjištění. Poznatky pro školní rok 2019/2020 však naznačují určité zhoršení v některých aspektech hodnocení.
- Ředitelé i učitelé navštívených středních škol přikládají sociální gramotnosti žáků vysoký význam, zároveň přitom přisuzují škole zásadní roli v rozvoji sociální gramotnosti žáků. V případě vysokého podílu navštívených středních škol však není tato percepce významu sociální gramotnosti žáků plně reflektována ve vlastním vzdělávacím procesu, a to v kontextu mimo jiné následujících zjištění:
  - ✓ Pro více než polovinu ředitelů i učitelů navštívených středních škol je hlavní překážkou rozvoje sociální gramotnosti žáků obsahová přetíženost RVP a konkrétního ŠVP. Takový postoj bývá předmětem kritiky odborných prací, a to v kontextu izolovaného přístupu ke kognitivním a sociálním dovednostem žáků. Následně je obtížné propojení obou typů dovedností (aktivace sociálních dovedností žáků v běžné výuce).
  - ✓ Argumenty ve prospěch výše uvedené úvahy poskytuje také hodnocení výskytu situací souvisejících s rozvojem sociální gramotnosti žáků v navštívených hodinách výuky. Takto se spíše jen okrajově vyskytují ve výuce jiných než pro sociální gramotnost základních předmětů³⁰ situace relevantní pro aktivaci sociálních dovedností žáků souvisejících s rozvojem mezilidských vztahů (sociální interakce).
  - ✓ Na přibližně pětinu navštívených středních škol nebyla úroveň sociální gramotnosti žáků hodnocena ani třídním učitelem, ani předmětovými učiteli. V hodnocení sociální gramotnosti žáků existují významné příležitosti ke zlepšení také na dalších navštívených školách.
- Významný podíl učitelů vnímá nedostatky ve znalostech a dovednostech učitelů pro výuku zaměřenou na rozvoj sociální gramotnosti žáků, v tomto ohledu se především jedná o náročnější tematické oblasti. Toto zjištění úzce souvisí s dvoupětinovým podílem učitelů, kteří vnímají nedostatečnost nabídky DVPP se vztahem k rozvoji sociální gramotnosti žáků (především širě nabídky a tematické zaměření akcí). Potenciál ke zlepšování podmínek rozvoje sociální gramotnosti žáků je spatřován také ve vztazích školy a rodiny.
- V navštívených hodinách výuky se žáci nejčastěji setkávali se situacemi, které rozvíjí jejich dovednosti v oblastech kvalitní komunikace a podpory dobrých mezilidských vztahů. Naopak jen omezeně byli žáci konfrontováni se situacemi, které vyžadovaly aktivaci sociálních dovedností nezbytných pro rozpoznání manipulativní či lživé komunikace či řešení mezilidských konfliktů. Správné zvládnutí těchto situací rovněž činilo žákům největší problémy.
- Horší charakteristiky výuky vzhledem k indikátorům sociální gramotnosti byly pozorovány v případě nematuritních oborů vzdělání. Tato skutečnost dále zhoršuje předpoklady rozvoje sociální gramotnosti žáků studujících nematuritní obory vzdělání. Svůj význam také má typ edukačního stylu učitele, kdy učitelé hlásící se ke konstruktivistickému učení vykazují lepší průběh výuky vzhledem k aktivaci komunikačních dovedností a dovedností týmové spolupráce, nikoliv dovedností pro řešení konfliktů.
- V testu sociální gramotnosti dosáhli žáci 3. ročníku středních škol (maturitní obory) průměrné úspěšnosti 49 %. Ačkoliv je tato hodnota na úrovni očekávaného výsledku, existují významné příležitosti ke zlepšování. Největší problémy měli žáci s řešením úloh vyžadujících aktivaci méně často používaných sociálních znalostí a dovedností, dále pak při rozpoznávání manipulativních sdělení. Hlavním diferencujícím faktorem úspěšnosti žáků byl studovaný obor vzdělání.
- Žáci s vyšší dosaženou úspěšností v testu sociální gramotnosti nebyli schopni lépe řešit testové úlohy, které vyžadovaly právní znalosti a dovednosti v běžných životních situacích (např. brigáda na základě dohody o provedení práce). Zde existují příležitosti pro posilování praktické orientace výuky. Naopak žákům s nižší dosaženou úspěšností v testu sociální gramotnosti činily značné problémy testové otázky uvozené delším vstupním textem.
- Své sociální dovednosti hodnotili žáci 3. ročníku středních škol na vysoké úrovni, největší problémy spatřovali v dovednostech aktivního vystupování. V tomto bodě se pohled žáků liší jak od dosažené úrovně sociální gramotnosti, tak od názorů ředitelů navštívených škol, jejichž pohled je výrazně více pesimistický.

³⁰ Především některé společenskovední a výchovné předměty (např. výchova k občanství, výchova ke zdraví).